

MÕISTED JA DEFINITSIOONID

Alljärgnevad mõisted on defineerinud õendusteaduse magistriõppe üliõpilased õppeaines „Teadmised, teave ja teabe arendamine õendusteaduses”.
Mõisteanalüüsi juhendasid õppejõud Ilme Aro, Janne Pühvel, Saima Hinno ja Reet Urban.

NB! Definiitsioonide kasutamise korral uurimistöös palume akadeemilise tava järgi autoritele viidata.

Aktiivõpe (active learning)

Aktiivõpe on aktiivõppe meetoditega toetatud eesmärgipärane uute teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamine. (Anna Starovoitova)

Alarmiväsimus (alarm fatigue)

Alarmiväsimus on seisund, mille korral töötaja puutub kokku suure hulga alarmidega, sh ebaolulistega, ning väsib nendest, mis väljendub alarmide ignoreerimises ning vähenenud emotsionaalses reageerimisvõimes alarmidele, mille tagajärjel võib tekkida terviseoht. (Aili Sundejeva)

Autonoomia (autonomy)

Autonoomia on õigus vastavalt oma pädevusele otsustada, teostada otsustest tulenevaid tegevusi ning võtta tehtu eest vastutus. (Gerli Liivet)

Deliirium (delirium)

Deliirium on järsu alguse, vahelduva kulu ja mitmesuguste sümptomitega äge segasusseisund. (Ere Uibu)

Dementsus (dementia)

Dementsus on süveneva kuluga haigus, millele on iseloomulik mõtlemisvõime ja mälu halvenemine. (Triinu Kurvits)

Dokumenteerimine (documentation)

Dokumenteerimine on sündmuse tõenduseks selle detailne ja eesmärgipärane salvestamine. (Karmen Raag)

Dokumenteerimine (documentation)

Dokumenteerimine on info tõenduseks selle süstemaatiline, eesmärgipärane ja detailne salvestamine kas kirjalikult või elektroonselt. (Eda Suits)

Ebamugavus (discomfort)

Ebamugavus on subjektiivselt tajutav ebameeldiv vaimne või füüsiline tunne. (*Merle Seera*)

Eetiline konflikt (*ethical conflict*)

Eetiline konflikt on tegutsemise või otsustamise ajendiks olevate teadvustatud või teadvustamata vastandlike väärtuste, eetiliste põhimõtete või veendumuste kokkupõrge inimese sees, inimeste vahel või inimeste ja organisatsioonide vahel, mille tagajärjel tajub konflikti kogev osapool ebamugavaid emotsionaalseid, psühholoogilisi ja/või füsioloogilisi sümptomeid. (*Gerli Usberg*)

Efektiivsus (*efficiency*)

Efektiivsus on tegevuse omadus, mille hindamise aluseks on kulutuste ja saavutatud tulemuste omavaheline suhe: tegevus on seda efektiivsem, mida vähem kulub vahendeid ja mida paremad on tulemused. (*Veera Dudanova*)

Elukvaliteet (*quality of life*)

Elukvaliteet on indiviidi olemist iseloomustavate omaduste kogum, mis koosneb füüsilisest, psühholoogilisest, sotsiaalsest ja vaimsest dimensioonist; mis on muutuv, subjektiivselt tajutav ja hinnatav selle alusel, kuidas indiviidi tegelik elu vastab tema ootustele. (*Anni Peets*)

Elustiil/eluviis (*lifestyle*)

Elustiil/eluviis on isikupärasel käitumismudelil põhinev elamisviis, mida mõjutavad väärtused, hoiakud ja elutingimused ning mis avaldab mõju tervisele. (*Kadri Kööp*)

Geriaatriline hindamine (*geriatric assessment*)

Geriaatriline hindamine on igapäevaeluga toimetuleku raskustega isiku tervise- ja sotsiaalse seisundi kompleksne hindamine interdistsiplinaarse hindamismeeskonna poolt. (*Lilia Leppsaar*)

Heaolu (*well-being*)

Heaolu on indiviidi subjektiivne, muutuv ja mitmemõõtmeline seisund, kus inimene tunneb end eduka, jõuka, terve ja õnnelikuna ning kus talle olulised vajadused on rahuldatud. (*Katrin Klein*)

Heaolu (*well-being*)

Heaolu on seisund, mis hõlmab materiaalist kindlustatust, head tervist, häid sotsiaalseid suhteid, õnnelikkust ja vajaduste rahuldatust. (*Kätlin Lünekund*)

Hindamine (*assessment*)

Hindamine on protsess, mis sisaldab info kogumist ning saadud andmete põhjal otsuse tegemist või millegi suuruse, hulga, väärtuse, kvaliteedi või tähtsuse kohta hinnangu andmist. (*Janne Kommusaar*)

Hoolivus (*caring*)

Hoolivus on tunne või suhtumine, mis sisaldab tähelepanelikkust, tunnustamist ja arvestamist. (*Jaanika Lutsepp*)

Imetamine (*breastfeeding*)

Imetamine on protsess, mille käigus ema toidab last rinnapiimaga kas vahetult rinnast või väljapumbatuna. (*Epp Sihver*)

Indikaator (*indicator*)

Indikaator on mingi nähtuse olemasolu näitaja või vahend mingi nähtuse tunnuste kindlaksmääramiseks ja/või mõõtmiseks. (*Kerli Sulg*)

Iseseisvus (*independence*)

Iseseisvus on võime millegi üle sõltumatult, ilma kõrvalise abi, kontrolli ja sekkumiseta otsustada ja/või tegutseda. (*Katry Kesas*)

Juhendamine (*supervision*)

Juhendamine on protsess, mille käigus juhendaja suunab juhendatavat juhtnööride ja nõuannete kaudu ning jälgib tema tegevust. (*Janne Remmer*)

Juhtimine (*management*)

Juhtimine on sihipärastest tegevustest koosnev protsess, saavutamaks üht või mitut püstitatud eesmärki. (*Kristy Aidla*)

Järjepidevus (*continuity*)

Järjepidevus on omavahel seotud tegevuste või sündmuste katkematu jada, mis taotleb mingi eesmärgi või olukorra saavutamist. (*Küllli Kurm*)

Jätkusuutlikkus (*sustainability*)

Jätkusuutlikkus on protsess, mis aitab liikuda kestva tuleviku suunas selleks soodsa keskkonna toel ning mille saavutamine sõltub osapoolte vastutusest ja suhtumisest.

(*Kadri Strömberg-Järvis*)

Kaastundeväsimus (*compassion fatigue*)

Kaastundeväsimus on kurnatusseisund kui süvenenud protsessi tulem, mille on põhjustanud üleküllastus teiste kannatustest ning mida iseloomustab suutmatus abivajajatele kaasa tunda ning hinnata adekvaatselt iseenda seisundit. (*Teele Vaga*)

Karjäär (*career*)

Karjäär on ameti- või erialane edu, mille indiviid saavutab eesmärgipärase tegevuse ning teadmiste, oskuste ja kogemuste täiustamise kaudu ning millega kaasneb tunnustus (edutamine, premeerimine, palgatõus jne) ja rahulolu tööga. (*Katti Kõrve*)

Kogemus (*experience*)

Kogemus on sündmuse läbielamisel saadud teadmine, oskus või tunne. (*Barbara Tauts*)

Kohanemine (*adaptation*)

Kohanemine on protsess, mille käigus välise toetuse mõjul tekib inimesel arusaam vajaliku muutuse iseloomust ning kujunevad uued teadmised, oskused ja hoiakud, mille tulemuseks on mugavustunne uues normaalsuses. (*Siiri Kruglov*)

Kompetentsus (*competence, competency*)

Kompetentsus on isiku võime rakendada muutuvus töösituatsioonis isiklike hoiakute ja väärtustega lõimitud kutsealaseid teadmisi ja oskusi, mille tulemuseks on efektiivne töö. (*Jane Freimann*)

Koolitusinterventsioon (koolitusekkumine) (*educational intervention*)

Koolitusinterventsioon on sekkumine õpetamise kaudu, kus õpe on planeeritud, eesmärgipärane, muutustele orienteeritud ning õppija vajadustest lähtuv protsess. (*Inga Lepp*)

Koostöö (*collaboration*)

Koostöö on protsess kahe või enama üksikisiku vahel, mis väljendub vabatahtlikus ning harmoonilises koostöötamises ühise eesmärgi ning kõiki rahuldava tulemuse nimel. (*Taivi Mutso*)

Kvaliteet (*quality*)

Kvaliteet on kogum nähtuse, eseme või protsessi omadusi, mida hinnatakse nende nõuetele vastavuse alusel. (*Katrin Rahu*)

Kvaliteet (*quality*)

Kvaliteet on kogum toote, teenuse või nähtuse omadusi, mis vastavad kehtestatud nõuetele. (*Annika Thomson*)

Lähedane (*close person*)

Lähedane on kallid või oluline inimene, kellega indiviidil on tihedad suhted, ühised kogemused ning emotsionaalne side. (*Kadi Tarasova*)

Lähisuhtevägivald (*intimate partner violence*)

Lähisuhtevägivald on vastas- või samasoolise, endise või praeguse partneri poolt füüsilise, vaimse või seksuaalse kahju tekitamine. (*Laura Kalja*)

Meeskonnatöö (*team-work*)

Meeskonnatöö on protsess, kus grupp teatud valdkonnas pädevaid inimesi teeb koostööd ühise eesmärgi nimel, lahendades neile jagatud ülesandeid ning võttes ühisvastutuse tulemuse eest. (*Angela Paulin*)

Meeskonnatöö (*team-work*)

Meeskonnatöö on mitme inimese koostöö ühiste eesmärkide saavutamiseks, mida iseloomustab tööülesannete jaotus ning kooskõlastatus. (*Maarja Kuslapuu*)

Mentorlus (*mentorship*)

Mentorlus on eesmärgipärane koostöösuhe, kus kogunud isik nõustamise, juhendamise, õpetamise, kogemuste jagamise ning hindamise kaudu annab kogenematule isikule valmidused iseseisvaks tööks. (*Anna Mjasnikova*)

Nõustamine (*counseling*)

Nõustamine on koostöösuhe, milles eriväljaõppega spetsialist aitab suhtlemis- ja teraapiatehnikaid rakendades inimesel probleeme näha, nendega tegelda ja neile lahendusi leida ning mille eesmärk on inimese võimalikult iseseisev toimetulek.

(*Ruth Tohvre*)

Nõustamine (*counseling*)

Nõustamine on nõustaja ja kliendi vastastikmõjule tuginev protsess, mis aitab lahti mõtestada kliendi probleemseid olukordi eesmärgiga leida lahendusi, saavutada konkreetsetes situatsioonides parimaid võimalikke tulemusi ning parendada kliendi toimetulekut edasises elus. (*Helina Pedak*)

Nõustamine (*counseling*)

Nõustamine on protsess, kus eriväljaõppega nõustaja vestluse käigus annab patsiendile nõu, julgustab, suunab, abistab ja toetab teda eesmärgiga leida tema probleemidele lahendusi. (*Margarita Milihhina*)

Ohjeldamine (*restraint*)

Ohjeldamine on indiviidi ohtliku või vägivaldse käitumise mõjutamine psühholoogiliste, keemiliste, füüsiliste või mehaaniliste meetoditega, saamaks olukorda kontrolli alla. (*Reet Tohvre*)

Ootus (*expectation*)

Ootus on indiviidi tunnetuslik oletus või ettekujutus mingist tulevikus toimuda võivast sündmusest. (*Kati Kändma*)

Otsustamine (*decision making*)

Otsustamine on protsess, milles valitakse kahest alternatiivist üks või mitmest variandist kõige sobivam mingi kindla eesmärgi saavutamiseks. (*Jelena Shefer*)

Patsiendikeskne hooldus (*patient-centred care*)

Patsiendikeskne hooldus on mitmemõõtmeline mõiste, mille ühene defineerimine ei ole võimalik. Üldiseimas mõttes on patsiendikeskne hooldus patsiendile kui ainukordsele indiviidile suunatud tegevus, milles lähtutakse patsiendi väärtushinnangutest, vajadustest ja eelistustest. (*Natalia Štefan*)

Patsiendikeskne hooldus (*patient-centred care*)

Patsiendikeskne hooldus on tegevus, 1) mis põhineb personali, patsiendi ja tema lähedaste lugupidaval koostöosuhtel, 2) mis arvestab patsiendi ja tema lähedaste eripärade, vajaduste ning arvamustega, 3) mis tagab piisava teabe ja toe, et võimaldada patsiendil ja tema lähedastel osaleda otsuste langetamisel. (*Merje Lehtmets*)

Perekeskne hoolitsus (*family-centred care*)

Perekeskne hoolitsus on tegevus, mis väljendub tervishoiutöötaja ja pere eesmärgipärasel ning pere eripära arvestavas koostöös, mille puhul on olulised pere võimestamine ning tema kaasamine pereliiget puudutavatesse tervishoiualastesse otsustesse. (*Käthlin Vahtel*)

Pidev professionaalne areng (*continuing professional development*)

Pidev professionaalne areng on jätkuv protsess, mis hõlmab erialastel õpingutel osalemist, erialaste teadmiste-oskuste omandamist, täiendamist ja praktikas rakendamist ning pädevuse tõestamist, mille tulemusena kasvab spetsialisti enesetõhusus ning paraneb teenuse kvaliteet. (*Aleksandra Kuzmina*)

Professionaalsus (*professionalism*)

Professionaalsus on kutsealane heatasemelisus, mis väljendub kutsealaste väärtuste, teadmiste, oskuste ja hoiakute asjatundlikus rakendamises kutsetegevuses. (*Mari Teugjas*)

Professionaalne autonoomia (*professional autonomy*)

Professionaalne autonoomia on erialane kompetentsus, mis on iseloomulik ennast valitsevale ja autoriteetsele erialaspetsialistile, kes on omandanud piisavalt teadmisi,

et anda kliinilisi hinnanguid, teha iseseisvalt raviotsuseid, tegutseda vabalt ilma sekkumiseta, võttes vastutuse oma tegevuste ja otsuste eest ning omades vabadust kontrollida enda või teiste tegevust õenduspraktikas. (*Kersti Remmelgas*)

Pädevus (*competence*)

Pädevus on võime rakendada tööülesande sooritamisel erialaseid oskusi, teadmisi ja väärtushinnanguid. (*Ljudmila Linnik*)

Pädevus (*competence*)

Pädevus on võime/suutlikkus ametialaselt rakendada, integreerida ja kombineerida teadmisi, oskusi, hoiakuid ja isiksuseomadusi efektiivseks, turvaliseks ja iseseisvaks soorituseks erinevates töösituatsioonides. (*Svetlana Gromova*)

Pädevus (*competence*)

Pädevus on nähtus, mille puhul inimene toetub oma teadmistele ja oskustele, et saavutada parim eesmärk, ning mille juures on olulised tema hoiakud, väärtused ja isiksuseomadused ning võimed ja suutlikkus. Tähtis on aktiivne osalus efektiivses suhtluses, isiklik, erialane ja organisatsiooniline areng ning kõikide pädevustunnuste väljendumine tegevustes. (*Lidia Roolaid*)

Rahulolu (*satisfaction*)

Rahulolu on soovi, ootuse või vajaduse täitumisest tekkinud rõõmutunne, millega kaasneb hinnangu andmine sündmusele, teenusele või tootele. (*Kadri Piir*)

Rasedus (*pregnancy*)

Rasedus on naise füsioloogiline seisund, mida iseloomustab viljastunud munaraku arenemine. (*Liisi Evert*)

Rasvumine (*rasvumus*) (*obesity*)

Rasvumus on terviseseisund, mille korral on organismi kuhjunud ülemääraselt keharasva, mis kahjustab indiviidi tervist. (*Janne Klusova*)

Stress (*stress*)

Stress on organismi pingeseisund, mis on põhjustatud mitmesugustest stressoritest. (*Eduard Gusarov*)

Suhtumine (*attitude*)

Suhtumine on mõtlemisviis, mis väljendub käitumises. (*Lily Parm*)

Sünnitusvägivald (*obstetric violence*)

Sünnitusvägivald on mistahes tegevus või tegevusetus, mis kahjustab või alavääristab sünnitavat naist. (*Häli Viilukas*)

Tahtevastane hooldus (*forced care*)

Tahtevastane hooldus on inimesele tema väljendatud tahte vastaselt tehtavad hooldustoimingud, mille on tinginud möödapääsmatu vajadus tema elu ja tervist säilitada. (*Rainer Mällo*)

Teadlikkus (*awareness*)

Teadlikkus on info omamine mingi nähtuse kohta, selle info mõistmine ja teadvustamine. (*Riina Nukk*)

Teadmatus (*unknowing*)

Teadmatus on teadvustatud teadmiste puudumisest. (*Helen Kannela*)

Tervisedendus (*health promotion*)

Tervisedendus on tegevus, mis võimaldab tugevdada tervist, vältida terviseriske ning luua tervist soodustavat keskkonda. (*Danna Radzinskaja*)

Tervishoid (*health care*)

Tervishoid on tervishoiuspetsialistide poolt sooritatavate tegevuste süsteem, mis on suunatud elanikkonna tervise säilitamiseks, taastamiseks ja toetamiseks nende vajaduste kohaselt. (*Epp Lehtmets*)

Toimetulek (*coping*)

Toimetulek on inimese edukas tegutsemine, mis väljendub oluliste probleemide lahendamises või keeruliste olukordade ületamises ning mis vajab psüühilist, füüsilist või kognitiivset pingutust. (*Ülle Tammsaar*)

Turvalisus (*safety*)

Turvalisus on ohu või riski puudumine, mis tagab kaitstuse. (*Tea Romann*)

Töökoormus (*work-load*)

Töökoormus on erineva füüsilise raskus- ja/või vaimse keerukusastmega tööülesannete hulk, mis tuleb inimesel täita kindla aja jooksul. (*Jana Trolla*)

Töökoormus (*work-load*)

Töökoormus on töö hulk, mis tuleb kindlalt piiritletud aja jooksul töötajal või meeskonnal sooritada. (*Tene Tammearu*)

Töökorraldus (*organization of work*)

Töökorraldus on meetmete süsteem, mis hõlmab tööülesannete planeerimist, liigendamist, jaotamist ja täitmist ning sätestab töönormid ja tasustamiskorra.

(*Helen Int*)

Töövõime (*work-ability*)

Töövõime on inimese vaimne, kehaline ja sotsiaalne suutlikkus teha tööd. (*Eve Palotu*)

Töövägivald (*workplace violence*)

Töövägivald on töökeskkonnas esinev teis(t)e isiku(te) poolne füüsiline ja/või verbaalne vägivald, mis mõjub negatiivselt vägivalla kogeja tervisele ning üldisele heaolule. (*Merit Luik*)

Vajadus (*need*)

Vajadus on seisund, kus inimene tajub millegi elutegevuseks hädavajaliku puudumist ja soovib selle puudumist kõrvaldada. (*Stella Gering*)

Vajadus (*need*)

Vajadus on seisund, milles inimene tajub teatavate elu- ja/või arengutingimuste puudumist ning on ajendatud nende puudumist kõrvaldama. (*Anastassia Org*)

Valmisolek (*readiness*)

Valmisolek on vaimne ja/või füüsiline seisund, mille saavutamise eesmärk on midagi teha või kogeda ning mille korral vastatakse spetsiifilistele nõuetele või standarditele, mis on vajalikud selle eesmärgi saavutamiseks. (*Kairi Keidong*)

Võimekuse arendamine (*capacity building/development*)

Võimekuse arendamine on pidev protsess, mille käigus individid, organisatsioon või ühiskond tugevdab ühte või mitut võimet või funktsiooni, et oma eesmärgi efektiivselt ja jätkusuutlikult täita. (*Liisi Mägi*)

Vägivald (*violence*)

Vägivald on teise inimese tahtlik kahjustamine, mis väljendub erinevates vormides.

(*Maie Türkson*)

Õendusabi kvaliteedi spetsialist (*nursing care quality specialist*)

Õendusabi kvaliteedi spetsialist on heade kliiniliste kogemustega ning tugeva analüüsi-, suhtlemis- ja organiseerimisvõimega õendustöötaja, kes on spetsialiseerunud oma töös õendusabi kvaliteedi arendamisele ja hindamisele, tehes koostööd kliiniliste üksustega, jälgides organisatsiooni ja riigi tasandil kehtestatud nõudeid ning tagades patsiendikeskuse ja ohutuse. (*Helina Randma*)

Õendusabi viga (*nursing error*)

Õendusabi viga on õe tahtmatu eksimus reegli või normi vastu õendusabi osutamisel. (*Kersti Naelapää*)

Õendusjuht (*nurse director / director of nursing*)

Õendusjuht on registreeritud õde, kes juhib professionaalselt ja kontrollib tervishoiuasutuse õendustöötajaid, arendab strateegiliselt õendusteenuseid, jälgib ja arendab õendusteenuste kvaliteeti ning täidab haldusülesandeid. (*Kristi Mikola*)

Õenduspraktika (*nursing practice*)

Õenduspraktika on teaduspõhiste teadmiste ja oskuste rakendamine tervishoius elanikkonna tervise säilitamiseks, taastamiseks ja toetamiseks nende vajaduste kohaselt. (*Katrin Randviir*)

Õenduspedagoogika (*nursing pedagogy*)

Õenduspedagoogika on õenduse valdkond, mis tegeleb patsiendi, tema perekonna, õendusüliõpilaste ning õendustöötajate kasvatamise ja õpetamisega. (*Olesja Zeel*)

Õpimotivatsioon (*learning motivation*)

Õpimotivatsioon on tõukavate ja tõmbavate motiivide kogum, mis ajendab inimest omandama uusi oskusi ja teadmisi. (*Ruth Kastenje*)

Õppemeetod (õpetamiseetod) (*teaching method*)

Õppemeetod (õpetamiseetod) on eesmärgipärane teadmiste edasiandmise viis õppija teadmiste täiendamiseks. (*Kristiina Virro*)

Ühine otsustamine (*shared decision making*)

Ühine otsustamine on teabevahetusel põhinev otsustusprotsess, mis tugineb patsiendi ja tervishoiutöötaja võrdväärsele koostööle ning mida iseloomustab patsiendi individuaalsust arvestava, tõenduspõhiste teadmistele tugineva ning mõlemale osapoolle sobiva lahenduse leidmine. (*Margit Leppla*)